

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Quousque qualisve compositio in diuinis personis admittenda. artic. 2.
disput. 1.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

illi appropriatur potentia, videlicet, neque existimet in Patre aeterno esse impotentiam, quæ propter se-
nium esse solet in humanis. potius in parentibus, quam
in filiis. Filio autem appropriatur sapientia, & quæ-
dam, quæ ad intellectum pertinent, ut veritas, pro-
pterea quod Filius procedat per intellectum tam-
quam verbum. Vnde Paulus 1. ad Corinth. 1. appel-
lat Christum, Dei sapientiam, & virtutem. Et in li-
bris sapientibus sæpe sapientia appropriatur Filio.
Spiritu sancto denique appropriatur bonitas, &
quædam quæ ad voluntatem spectant, ut propterea
quod procedat per voluntatem, ut amor.

Duo notarim hoc loco. Alterum est, Augusti-
num 6. de Trinitate cap. 10. appropriata appellare
propria personis, & Magistrum in 1. dist. 31. appel-
lare eas proprietates personarum: ea ratione, quod
quatenus appropriantur, quasi propria iis personis
redduntur, quibus appropriantur, cum alioquin sint
toti adorandissimæ Trinitati communia. Alterum
est, fuisse errorem Petri Abailardi, ut ei tribuit
Bernardus epistola 190. quo affirmavit appropriata
personis esse re vera illis propria, ut potentiam esse
in Patre, & non Filio, aut Spiritu sancto: & sa-
pientiam esse in solo Filio, &c. Hoc autem notifi-
simum est errorem esse in fide, neque impugna-
tione indiget.

QVÆSTIO XL.

De personis in comparatione ad rela-
tiones & proprietates.

ARTICVLVS I.

Utrum relatio sit idem quod persona.

QUÆSTIO. V. In hoc loco dici poterant, dicta sunt
quæst. 28. artic. 2. & quæst. 32. articulo 2. &
39. artic. 4.

ARTICVLVS II.

Quousque, qualisque compositio in diuinis perso-
nis admittenda sit.

DISPVTATIO I.

Prepositiui
et Gregorij
sententia.

REPOSITIVVS, & Gregor. Ariminen-
sis in 1. dist. 26. q. 1. cum in diuinis perso-
nis propter summam earum simplicita-
tem nihil ab eis quoquo modo distinctum admit-
tant: quemadmodum personas diuinas seipsis, non
verò proprietatibus, quæ aliquid earum sint, di-
stinguit ab inuicem affirmant, ut q. 31. art. 2. disp. 7.
& 2. relatum, inopugnatumque est: sic quoque, cum
ad constitutionem distinctio aliqua inter consti-
tuentia & constitutum necessaria sit, negant vllam
protius esse constitutionem diuinarum persona-
rum ex essentia & proprietatibus personalibus.

Ad illud verò Concilij Lateranensis cap. Firmiter.
de summa Trinitate & fide Catholica. *Hæc sancta
Trinitas secundum communem essentiam indiuidua, &
secundum personales proprietates discreta:* quibus ver-
bis manifestè asseritur, in singulis personis dari ali-
quid, in quo conueniant, essentiam scilicet, & ali-
quid quo distinguantur, nempe proprietates per-
sonales, ac proinde tam essentiam, quam proprie-

tates personales esse aliquo personarum ab eis ali-
quo modo distinctum, respondent, id intelligen-
dum esse secundum locutionem intransiuitam, ut
vocat, ita ut sit sensus personæ diuinæ distinguan-
tur seipsis, quæ sunt proprietates personales.

Non dubito, quin hæc sententia sit error in fide,
aut certe errori proxima. quatenus negat, esse ali-
quid personarum ab eis aliquo modo distinctum, in
quo conueniant, & aliquid, in quo distinguantur,
ac proinde quatenus ex eo fundamento negat, nos-
tro intelligendi more cum fundamento in re, dari
constitutionem diuinarum personarum ex essentia
& proprietatibus personalibus, quæ aliquid earum
sint. Et quidem licet error hic ex dictis q. 18. art. 2.
disp. 5. & 6. q. 3. art. 2. disp. 2. satis corruiat, sequen-
tes tamen rationes subiiciamus, quæ in iis, quæ
locis citatis confestim, quodam ex parte conti-
nentur.

Prima sit: In Patre est essentia diuina, aut certe
(ne Gregor. vim in verbis faciat) Pater est essentia
diuina, quæ ex natura rei est quid absolutum, & non
respectuum, & est in tribus personis, aut certe est
per identitatem tres personæ, ut ex cap. *Dammamus*
de summ. Trinitate & fide Catholica constat: in
Patre item est paternitas, aut certe Pater est pater-
nitas, quæ ex natura rei est quid incommunicabi-
le, & respectuum, & realiter quæ distinctum à Filio
& Spiritu sancto: ergo paternitas, ut paternitas, &
essentia, ut essentia aliquo modo distinguuntur, nec
se inuicem intrinsecè includunt, ac proinde Pater,
qui est essentia & paternitas, & intrinsecè vtrum-
que includit, per vnumquodque eorum distingui-
tur aliquo modo à reliquo, virtute saltem ac ratio-
ne, tamquam intrinsecè includens illud, cum vi-
cissim ab eo non includatur. Concedenda est ergo
in Patre, tamquam aliquid Patris, tam essentia, per
quam cum Filio conueniat cum summa identita-
te, quam paternitas, per quam realiter distinguatur
à Filio, ut fides docet.

Secunda, ex Concilio Florentino in literis sanctæ
vniõnis in decreto de processione Spiritus sancti,
*Omnia quæ Patris sunt ipse Pater vniõnis suo gi-
gnendo dedit, præter esse Patrem: et go esse Patrem*
est quid Patris, à reliquis quæ communicat Filio,
& quæ etiam sunt Patris, aliquo modo distinctum:
quippe cum reliqua quidem Filio comunicet, non
verò ut sit Pater. Vnde inferitur paternitatem in
Patre esse quid aliquo modo distinctum ab essen-
tia, quam Filio comunicat, iuxta illud Ioan. 10.
*quod dedit mihi Pater, maius omnibus est: quem lo-
cum Concilium Lateranense cap. Dammamus, de
summa Trinitate & fide Catholica ad literam di-
cit esse intelligendum de essentia. Inferitur etiam,
paternitatem esse aliquo modo distinctam ab spi-
ratione actiua, aut vi ad spirandum, quam citato
loco Concilium Florentinum affirmare, probatè-
que intendit à Patre per generationem Filio com-
municari. Ac certè, cum Concilium dicat omnia
Patris (quod absque dubio pluralitatem aliqualem
denorat) communicari Filio, ab illiusque excipiat,
esse relatiuum Patris: contra definitionem Concilij
loquitur, qui affirmat inter ea quæ sunt Patris, aut
quæ est Pater per identitatem, nullam esse distin-
ctionem, atque adeò inter Patrem & eorum vnum-
quodque nullam etiam esse distinctionem.*

Tertia, Pater paternitate opponitur relatiuè Fi-
lio, & non essentia, aut spiratione actiua, quæ ex
natura rei sunt idem cum Patre: ergo paternitas
aliquo modo distinguitur ab eis, ac proinde etiam
Pater, qui illa omnia in se habet.

Quarta conceptus, quem de essentia diuina formamus, significat praecise essentiam, & non paternitatem: conceptus item quem de paternitate formamus, significat paternitatem & non essentiam, & conceptus, quem de Patre formamus significat id, quod intrinsece includit vtrumque: ergo essentia & paternitas, tum inter se, tum etiam à Patre ratione saltem distinguuntur, ac proinde inter essentiam, paternitatem, ac Patrem datur sufficiens distinctio, vt Pater ex essentia & paternitate, si non ex natura rei certe nostro intelligendi more verè dicatur constitui. Rationes alias, quibus inter essentiam, proprietatem personalem, ac personam, tantam esse distinctionem ostendimus, quanta satis sit, vt persona ex essentia & proprietate personali merito dicatur constitui, lege locis citatis.

Scoti sententia.

Scotus, qui distinctionem formalem constituit inter essentiam diuinam & proprietates personales, vt quaest. 28. artic. 2. disp. 5. retulimus ac impugnaui- mus, consequenter affirmare debet, diuinas personas à parte rei, seclusaque operatione cuiusque intelle- ctus, constitui ex essentia & proprietatibus perso- nalibus, tamquam ex formalitatibus ex natura rei inter se distinctis. Atque ea planè est eius sententia. In eadem sententia est Aureolus, quem refellimus q. 3. art. 2. disputatio. 2. In eadem etiam sunt quot- quot cum Scoto distinctionem formalem inter es- sentiam & proprietates personales admittunt. Hæc sententia tamquam aliud extremum Præpositiui ac Gregorij sententia: contrarium, à veritate discedit. Neque alia eget impugnatione, præterquam, quam locis citatis ostendimus proprietates personales esse idem re & ratione formali cum diuina essentia, so- lumque virtute ac ratione ratiocinante, & ratiocina- ra, ab ea distingui.

Formalitas & Barthol. Torres opinio.

Licet D. Thomas sectatorisque illius, & denique cõmunis Scholasticorum sententia affirmet, proprie- tates personales & essentiam solo prædicto modo differre, ideòq; consequenter addant, personas diui- nas sola ratione, nostro ve intelligendi more, consti- tui ex essentia, & proprietatibus personalibus: Fer- rariensis tamen 4. contra gentes cap. 26. Bartholo- meus Torres hoc loco, & latius art. 4. sequenti, & quidam alij ex discipulis D. Thomæ affirmant per- sonas eo modo constitui ex proprietatibus perso- nalibus, vt g. Patrem ex paternitate, quo dicimus Deum constitui ex Deitate, & hominem ex humanitate. Si- cut enim, inquit, Deitas dicit totum, quod Deus dicit formaliter, & humanitas dicit, imò includit intrinsece totum, quod homo formaliter significat, eaq; de causa, nec Deitas dicitur constituere Deum, tamquam pars, sed tan- quam forma totius, id est, que est totum quod Deus dicit formaliter, neque humanitas dicitur constitui vere hominem tamquam pars illius, sed tamquam forma totius: sic etiam volunt, vt paternitas constituat Patrem, non tam- quam pars, sed tamquam forma totius, quæ intrin- sece includit essentiam, ac proinde totum, quod Pater æternus dicit ac formaliter includit, eaque rati- one affirmant, Patrem, & paternitatem, ex qua Pa- ter constituitur, solum distingui penes modum signifi- candi ac concipiendi, quia videlicet paternitas signifi- catur tamquam id, quo Pater est Pater, Pater verò tamquam quippiam subsistens. Denique non constituunt aliam maiorem distinctionem inter pa- ternitatem, quatenus est proprietatem personalem Pa- tris, & patrem, quam inter Deitatem & Deum, & quam inter hominem, & humanitatem.

Paternitas & alia rela- tiones du- bus modis ac- cipiuntur.

Sententia hæc inde ortum habuit: quod autores illius non distinguant duas illas acceptiones pater- nitatis, filiationis, spirationis actiue, & passiuæ.

Molina in D. Thom.

A quas nos distinximus q. 28. art. 2. disp. 6. In quarum altera, ea vocabula non significant nudas proprie- tates personales, quæ cum essentia constituunt per- sonas, sed significant in abstracto constitutum ex essentia diuina & proprietate personali, aut relatio- ne, ac proinde significant formam totius, hoc est, to- tum quod, vel persona, vel spirator, dicunt formaliter, eoque modo spectata cum intrinsece includant essentiam, non dicuntur constituere personas vnà cum essentia. In altera verò acceptione significant nudas proprietates personales, aut relationes præci- sas ab essentia, quo pacto spectata essentiam intrin- sece non includunt, neque sunt formæ totius, vt

In Deo nihil rationem ha- bet partiu.

B vocant, sed habent se ad modum partis, vt cum es- sentia constituant personas. Dixi habere se ad mo- dum partis, quia licet in Deo nihil sit, quod ratio- nem habeat partis, eò quòd omnia re & ratione for- mali sint idem cum essentia, quatenus tamen pro- prietates virtute distinguuntur ab essentia, & nec eam includunt, nec ab ea includuntur, comparatio- ne personarum quæ vtrumque includunt, habent instar partis. Inde etiam eadem sententia videtur habuisse ortum, quòd arbitrantur essentiam diui- nam esse de intrinseca ratione proprietatum, cuius contrarium ostendimus aduersus Bartholomæum

C Torres q. 28. art. 2. disp. 6.

Sanè rationes, quas aduersus Præpositiuum & Gregorium confecimus, manifestè probant, pro- prietates non includere essentiam, latiusque idem ostendimus disp. 6. citata, ex quibus omnibus suffi- cienter videtur expugnata horum Doctorum sen- tentia. Nec satis intelligo in quo à Gregorij Arimi- nensis opinione, quam ij ipsi refellunt, differat. Ete- nim Gregorius non negat concreta & abstracta in diuinis, atque adeò tantam distinctionem rationis ratiocinantis inter Patrem & paternitatem, quanta est inter Deum & Deitatem: sed quoniam arbitrat- ur non esse maius distinctionis fundamentum à par- te rei inter Patrem, & proprietatem personalem Pa- tris, quam inter Deum & Deitatem, quemadmo- dum nullus vquam asseuerauit in Deo, quæ Deus est præcisè à personis consideratis, compositionem ex Deitate, aut ex Deitate & aliquo alio: ita quoque Gregorius censuit nullam esse admittendam cõpo- sitionem in personis diuinis ex proprietatibus ear- um & essentia. Sicut ergo sententia Gregorij me- ritò iudicatur parum tuta in fide, sic sanè sententiam horum Doctorum minus fidei consentaneam esse arbitror, si non alium modum, quo diuinæ personæ ex proprietatibus constituantur, præter eum qui ex eorum sententia à nobis est explicatus, admittant.

E Sit ergo prima conclusio. A parte rei, seclusa ope- ratione intellectus, nulla est constitutio actualis di- uinarum personarum, nisi solum virtute. Prior pars est contra opinionem Scoti, & aliorum, qui eum sequuntur. Vtraque verò probatur, quoniam ad constitutionem alicuius ex aliquibus necessaria est distinctio, tam constituentium inter se, quam à con- stituto: idem namque non dicitur constituere seip- sum: sed inter personam, proprietatem personalem, & essentiam à parte rei nulla est actualis distinctio formaliter, est tamen virtute, vt q. 28. art. 2. disp. 5. ostensum est: ergo à parte rei, seclusa intellectus operatione nulla est actualis constitutio diuinarum personarum, nisi solum virtute.

1. Conclus. Constitutio actualis diuinarum personarum à parte rei qualis sit.

F Secunda conclusio. Per intellectum datur con- stitutio actualis diuinarum personarum ex essentia & relatione cum fundamento in re. Hæc est aduer- sus Præpositiuum & Gregorium, probarique potest. Quia, tum per comparationem ad intellectum no-

2. Conclus. Per intelle- ctum qualis datur consti- tutio in diu- nis personis.

S i strum

strum concipientem essentiam sine proprietate, & proprietatem præcisè ab essentia, atque personam ut utrumque includentem, tum etiam per comparationem ad diuinum intellectum, & angelicum intelligentem illa eadem, ut diuersa aliquo modo, datur actualis distinctio tam rationis ratiocinantis, quam ratiocinata, hoc est, cum fundamento in re inter illa, quasi neque essentia includat proprietatem, neque proprietates essentiam, sed persona includat utrumque, idque propter virtuales distinctionem, ex natura rei repertam inter illa tria inter se collata, iuxta modum q. 28. art. 2. disp. 5. & 6. demonstratum cum ergo ea distinctio ex omnium sententia sit facta ad distinctionem eam quam vocant rationis, nostro intelligendi modo factam cum fundamento in re, efficitur ut diuinæ personæ ratione constituantur actu ex essentia & proprietate personali cum fundamento in re talis constitutionis.

3. *Conclusio.*
Persona constituta plus distinguitur à sua proprietate personali, quam Deum à Deitate.

Tertia conclusio. Maior est distinctio inter personam constitutam, & proprietatem constituentem, quam inter Deum & Deitatem, nec proprietates, ut includit essentiam, constituit personam, sed ut præcisè ab essentia, ideòque non constituit personam tamquam forma totius, quasi dicat id omne quod includit persona. Hæc est aduersus Ferrariensem, & Bartholomæum Torres, estque satis nota ex dictis tam hac disp. quam q. 28. art. 2. disp. 6. Potestque confirmari, quia sicut essentia constituit personam, & tamen non est forma totius, quippe cum non dicat id, per quod persona constituta distinguitur à duabus reliquis personis, habetque, ut sit talis persona, putà Pater: ita proprietates, quæ cum eadem essentia constituit eandem personam non erit forma totius, sed distinguetur à persona constituta, tamquam inclusum ab includente, non secus ac essentia distinguitur. Hactenus dicta confirmantur verbis illis Concilij Florentini sess. 19. *Quamuis tres sint hypostases, & persona re inuicem differentes, eas tamen unum Deum, & opificem uniuersi credimus esse: personam verò ex diuina substantia, proprietateque constare.* Licet autem hæc sententia non sit definitio Ecclesiæ, asserta tamen fuit ab illo Ioanne, qui partes Latinorum agebat spectante, annuenteque Concilio.

DISPUTATIO II.

Vtrum persona diuina constituantur, & distinguantur per relationes.

Sermo est hoc loco non de quocumque constitutio, sed de proprio, ac peculiari cuique personæ, constituite eam in esse suppositi incommunicabilis, quale est proprietates personalis, non verò essentia tribus personis communis. Ne verò disputatio fastidiosa ob longitudinem adherescat in quatuor membra sequentia à nobis diuidetur.

MEMBRUM I.

Eorum sententia examinatur, qui personas diuinas per proprietates absolutas constitui affirmant.

Lincon. & Ioan. à Ripa sententia.

Linconensis, Ioannes à Ripa in 1. distin. 25. & 26. & præci alij in ea fuerunt sententia, ut affirmarent, personas diuinas constitui, & distingui ab inuicem, per proprietates quasdam absolutas. Censent namque in Patre esse essentiam, in qua conuenit cum cæteris diuinis personis, & ultra essentiam esse proprietatem quamdam absolutam, ex qua

A & essentia diuina constituitur primum suppositum diuinissima Trinitatis, & per quam distinguitur realiter à cæteris personis. A supposito verò absoluto iam constituto volunt, ut emanet generatio Filij, quam, tamquam rationem fundandi in primo supposito gloriosissima Trinitatis, paternitas consequatur. Itaque non negant in Patre generationem actiuam, & paternitatem, quæ sit relatio, sed dicunt esse proprietates aduenientes primo supposito sanctissima Trinitatis iam constituto ex essentia diuina & proprietate absoluta, per quam realiter distinguitur à cæteris personis. Arbitrantur namque, perinde atque in humanis prius est suppositum absolutum constitutum ex proprietate personali absoluta, putà Socrates, deinde verò ab eo emanat generatio, quam consequitur paternitas tamquam rationem fundandi: sic quoque rem se habere in diuinis. Eodemque modo asseuerant Filium in diuinis esse suppositum quoddam absolutum, quod terminat generationem actiuam, & passiuam: ex eaque generatione tamquam ex ratione fundandi resultat in eo filiationem. Quare nomina, inquit, Patris, & Filij in diuinis, non sunt propria nomina suppositorum, sicut neque in humanis: sed supposita diuina significantur illis nominibus à proprietatibus relatiuis, quæ non constituunt supposita, sed eueniunt suppositis constitutis. Addunt nos ignorare propria nomina suppositorum diuinorum.

Scotus in 1. d. 26. q. 1. videtur inclinare in hanc sententiam: eam namque defendit, in illiusque confirmationem multa conficit argumenta, non tamen omnino audeat eam affirmare, sed simul cum communi Theologorum sententia defendit, personas diuinas constitui, non proprietatibus absolutis, sed respectiuis. Leuchertus Scoti sectator eadem distinctione affirmat, hanc opinionem esse faciliorem intellectu, & probabiliorem cæteris.

Scotus autem in confirmationem huius sententia argumentatur primò. Sapiens Proverbiorum 30. querit, *quod nomen est eius, & quod nomen filij eius si nosti?* Quo in loco supponit in Deo esse Patrem & Filium, docetque aperte nomina propria Patris & Filij esse occulta: sed si Pater constitueretur in esse primi suppositi altissima Trinitatis per paternitatem, & Filius in esse secundi suppositi per filiationem, huiusmodi nomina non essent occulta: quippe cum vocabula, Pater & Filius, essent propria nomina primi & secundi suppositi: imò verò Sapiens ipse suam et interrogacione expressisset nomen proprium Filij, dum dixit: *Et quod nomen Filij eius si nosti?* signum ergo est personas diuinas non constitui relationibus, sed proprietatibus absolutis nobis occultis.

Secundò, in relatiuis semper aliquid absolutum refertur per relationem, tamquam id quod refertur, ut Socrates Pater per paternitatem, & res candida per similitudinem ad aliam rem sibi similem: sed in diuinis id, quod refertur, non est essentia, sed suppositum: ergo concedendum est suppositum absolutum, quod per relationem superuenientem refertur, ut quod.

Tertiò, relatio realis præexigit extrema distincta realiter: ex eo namque Aristoteles 5. Metaphyl. cap. de eodem, probat relationem identitatis non esse realem, quia non est inter extrema distincta realiter: quod non est intelligendum de extremis secundum esse relatiuum, sed sumptis fundamentaliter: vna enim è conditionibus necessariis, ut relatio sit realis, est, ut extrema, inter quæ relatio cernitur, sumpta fundamentaliter, sint realia, & realiter inter se distincta, ut ad prædicamentum

Scotus in 1. d. 26. q. 1.

Primum in hoc sententia arguitur.

Secundum.

Tertium.